

TOOLISTE HAAV

NR 1

MADE TOOLISED. ÜHINEGE!

Jaauar 1935.

E. Töolisühingute Keskliidu ja töölisnuõkogude häälekandja

Töölise elutase paranegu.

Viimasel ajal on korduvalt rõhutatud, et Eesti majanduslik olukord olevat paranenud. Meie ei tahaks selles kahelda. Kuid majandusliku olukorra paranemisel on siis mõtet, kui paranemine avaldab mõju ka rahva elule

kui paraneb rahva ostujõud ja elutase.

Meie majandusliku olukorra paranemine nii kaugele ulatanud ei ole. Töölise teenistus on mitmel pool koguni langenud, eriti uute tükitöö normide maksmapaneku teel. Ja ka ehitus- ja hooaja-töödel.

Kui paranemine tuleb kasuks vaid ettevõtjatele, siis ei ole see loomulik.

Organiseeritud töölikond peab kätte võitma kõrgemaid palku.

Valitsuse ülesanne on — palgavõitluse vabaduse kindlustamine ja tööõiguse väljaarendamine kollektiivlepingute soodustamise alusel.

Majandusministeeriumis on valminud töötulide vahekohtu seaduseelnõu. Ametliku seletuskirja kohaselt taetakse sellega aidata kaasa palgatulide lahendamisele. Sarnane vahekohus on töolistele vastuvõetav ainult siis,

kui jääb kitsendamata palgavõitluse vabadus.

Suuri lootusi sarnasele vahekohtule on raske panna.

Meie riigiaparaat majanduse alal on väga nõrgalt ehitatud. Ka tööinspeksioon jätab palju soovida. Kõigepealt on neid liig vähe. Vahekohtu näol langeb aga ametnikkonna õlgadele uus vastutuse koorem. Riigiametnikud ei ole saanud veel kuskil maal edukalt kaitsta töölikonna huve, või olgu siis organiseeritud töölikonna tugevuse mõjul.

On ju väga tuntud nähe, et need seaduse paragrahvid, mis on kasulikud ettevõtjatele, täidetakse väga hoolsasti, need paragrahvid, mis on kasulikud töolistele, rikutakse alatasa. Vaevalt kujuneb asi teisiti ka vahekohtu otsuste suhtes.

Seaduseelnõus on ka juttu sellest, et **palgatase olgu vastav tööstuse kandejõule.**

Oleme juba juhtinud tähelepanu asjaolule, et selle kandejõu kindlaks määramine sünnib — ettevõtjate poolt esitatud andmete kohaselt.

Sellest asutusest, mis pidi erapoolelt uurima Eesti majanduse ja ka tööstuse seisukorda, s. o. Konjunktuurinstituudist, on töolisühinguid hoitud eemale ja tagajärg on see, et palkade pro-

Riik ja majandus.

2. Riik ja eraettevõtted. Vaadeldes eelmises „T. H.“ numbris riigiettevõtete küsimust, nägime, et üheks riigiettevõtete arvu kasvamise põhjuseks on olnud riigi krediitid, mida eraettevõtted pole suutnud tasuda. Võlgade katteks need ongi võetud riigi kätte. Ettevõtete võtmine riigi kätte on **tekitanud suurt nurinat eraettevõtjais riigi „laiutamise“ ja „vahelesegamise“ üle.** On koguni nõutud, et riigistatud ettevõtted tuleksid uuesti anda tagasi eraettevõtjatele.

Tegelikkus aga näitab, et kui need ettevõtted endistele omanikele ka kingitaks, siis nad varsti oleksid jälle raskustes ja nõuaksid, et neile tehtaks uusi soodustusi.

Riigi ja eraettevõtete vahekord on kiirelt tihenenuv pärast maailmasõda. Sõja ajal laostus peaaegu kõigi maade majanduselu. Sellele hinge sisse puhumiseks tegid valitsused suuri pingutusi. Eraettevõtlikkus oli väga kõvasti vapustatud ja ta autoriteet täiesti langenud. Tööliskond nõudis kõikjal erama-

bleem on jäänud majanduse uurimise plaanist välja!

Kuid tööstuse tegeliku **kandevõime uurimine on ka võimatu ilma tööstuse sisulise kontrollita.**

Selle kontrolli tarvilikkuse vastu keegi ei vaidle, kuid asja temast pole veel ikka saanud.

Ja siis edasi? **Kas tehakse kõik, mis vajaline selle kandevõime tõstmiseks?**

Kaub.-tööstuskoja viimasel koosolekul seletas hra J. Puhk, Eesti majanduslik olukord olevat nii hea, et kapitalile on olemas rohkem kui maa vajab. Seepärast võitlevadki majandusrikkonnad valuuta väljavoolu ikka suurema ja suurema kergendamise eest.

Olemasolevad ja välismaalt tagasi toodavad

kapitalid tuleb aga plaanikindlalt rakendada tööstuse elustamiseks ja rahva ostujõu tõstmiseks.

Majandus peab inimestele võimaldama inimliku elu — ja seni kui seda ei ole mitte saadud, ei saa raugeda tööliskonna palgavõitlus.

anduse asendamist sotsialismiga. Lääne-Euroopas oli see nõue eriti tugev **Saksamaal.** Seal oli majanduse riigistamine saanud täiesti enesestmõistetavaks ka keskkihtides ja haritlaskonnas. Üldiste meeolude mõjul asutatigi Saksamaal ja Austrias n.-n.

sotsialiseerimise komiteed,

kes pidid töötama välja majanduse riigistamise kavad. Komiteedesse kuulusid nimekamad sotsiaaldemokraatide esindajad K. Kautski, O. Bauer ja teised. Kartlikkuse ja kogemuste puudumise tõttu jäi sotsialiseerimine sel korral teostamata. Komiteed kaotati varsti ja majanduselu usaldati endiselt eraettevõtjate kätte.

Kuid riikliku kapitali suur osatähtsus ja mõjuvõim jäi tollest ajast püsima. Hilisemal tõusu ajajärgul see näis küll vähenevat mõnel maal, kuid kapitalivaesematel maadel süvenes ta selgi perioodil — kuni tuli suur majanduskriis, mis

paiskas segi kõik lootused

teha eramajandust sõltumatuks riigivõimust. Kriis tõi raskusi nii põllumajandusele kui tööstusele. Näiteks Saksamal hinnati 1931. a. aktsiaseltside kogukahju umbes 30 protsendile nende aktsiakapitalist. Arusaadav, et nii suur kapitalide kaotus nõrgestas kogu tööstust, sundides otsima uusi tegevuskapitale. Pangad olid aga juba enne tühjaks pumbatud, ega suutnud avada uusi krediite. Pankroteerunud ettevõtted tõid pankadele isegi suuri kahjusid. Nii oli ka pangandus sattunud raskustesse.

Majanduselu tervendamiseks valitsus võttis ette päästmisaktsiooni pankade kaudu. Suurpankadele anti riigikassast uusi krediite, kustutati senised aktsiad, riik täiendas aktsiakapitali oma poolt ja muutus nii kogu Saksa panganduse peremeheks. Sel teel sattusid Saksas 1931. ja 1932. a. riigi kätte kõik tähtsamad aktsiapangad ja koos pankadega ka arvutud ettevõtted, mis olid nende pankadega seotud. Selle päästmisaktsiooni läbiviimiseks Brüningi valitsus kulutas eelarve korras ligi 4 miljardit riigimarka (400 miljardit senti). Sa-

mas suunas toimus areng ka teistel maadel.

Eestis on majanduses riigi osatähtsuse süvenemine toimunud järjekindlalt kogu iseseisvuse aja vältel.

Rahulepinguga Nõuk. Liidult saadud kuld läks ju teatavasti peamiselt Eesti Panga kaudu ettevõtete finantseerimiseks. Hiljem võttis tööstuse finantseerimise enda peale Pikalaenu Pank, kelle kaudu välja antud

krediidid on järjekindlalt kasvanud. Kuid ettevõtete toetamine pole toimunud ainult krediidi kaudu. Meil on väga suured olnud just kaudsed toetamise vahendid.

Kõigepealt tollid.

Siseturgu varustav suurtööstus (tekstiil, naha) ja suur osa kesk- ning väiketööstusi, on tehniliselt tasemelt niivõrd maha jäänud, et ei suuda võistelda välismaa tööstusega isegi odavamatele palkadele vaatamata. See tõendab kõige paremini, et **tööjõu odavus, s. o. madalad palgad ei saa olla selleks nõrgakiviks, millele võib rajada tööstuse võistlusvõimet**, nagu seda eesti tööandjad on armastanud rõhutada. Võistluses jääb peale ikka see tööstus, mis on tehniliselt paremini varustatud. Tööstus aga, mis end loodab hoida pealvee ainult palgakärpimistega, jõuab varsti piirini, kus enam midagi pole kärpida ja peab siis hakkama otsima uusi kaitseabinõusid. Selleks kaitseabinõuks on olnud meie tehniliselt nõrgale tööstusele tollid.

Nagu teada, on tollikaitse järjekindlalt suurenenud ja seega tööstus ikka enam ja enam sattunud sõltuvusse valitsuse tollipoliitikast.

Peale nende — krediidi ja tollide — on veel kasutatud terve rida abinõusid tööstuse toetamiseks, näiteks

odavad raudteede veotariifid.

Ka krooni kukutamine tuleb arvata siia juure.

Antud kaitse kogutulemus on, et tööstus on täiel määral oleva riigi poolt antavatest toetustest.

Kuidas ka ei vaielda riigi „vahelesegamise“ vastu majandusellu, ometigi on igale mõtlejale selge, et eraalgatus ise osutub tänapäeval nii nõrgaks, et ei suuda püsida ilma välise abita. Selleks väliseks abiks on olnud riik, rahvas,

kes niigi väikesest sissetulekust peab andma ära järjest suurema osa, et päästa „eraettevõtlikkust“. **Rahva elutaseme järjekindel alanemine on olnud selle tulemuseks.**

Tööstuse tehnilise taseme tõstmiseks, mis võimaldaks maksta kõrgemaid palku ja luua uusi töövõimalusi, on vaja uusi kapitale.

Kapitali vähesus on suurimaks takistuseks.

Samal ajal aga näeme, et kapitali juurekasv on küllalt suur, ainult seda ei kasutata tööstuse edendamiseks, vaid viiakse välismaale. Siin seisame küsimuse ees,

kuidas kindlustada rahva arvel kogutud kapitali rahva elutaseme tõstmiseks? Praegu, kus pankadesse on jälle kogunenud uusi kapitale, on Kaub.-tööstuskoja ringkonnad nõudmas valuutakitsenduste kaotamist, et jätkata hõlpsamalt kapitali välismaale toimetamist. Korratatakse jälle endist juttu, et riigi vahelesegamised majandusellu pidavat kaduma.

Kui aga, nagu nägime, ettevõtted ei suuda püsida ilma riigi poolt neile rahva kulul antavate soodustusteta, mis õigus on neil siis nuriseda nende kitsenduste üle, mille sihiks on kindlustada rahvamajandusele rahva arvel kogutud kapitale?

Seni oleme näinud, et **kõik toetused, nii krediidi, tollide kui muul näol, on seni ettevõtjatele antud kergemel tingimustel.** Neilt pole nõutud aruannet, kuidas nad neid soodustusi on kasutanud. **Tagajärjeks on, et toetused on kadunud ettevõtjate kukrusse, tõstmata majanduse tugevust.**

On kindel, et see nähtus ei kao enne kui toetuste andmisel seatakse kindlad tingimused ja raamid, kuidas neid toetusi võib kasutada ja teostatakse selle üle täpne ning järjekindel kontroll.

Kui ettevõtjad nõuavad valuutakitsenduste kaotamist, et hakata kogutud kapitale jälle välja pumpama, siis peab **tööliskond sellele astuma kindlasti vastu ja seadma üles kogu suurtööstuse ja kaubanduse täieliku sisulise kontrolli nõude.** Ainult see võib luua eeldusi plaankindla majanduspoliitika teostamiseks, ilma milleta pole pääsu praegustest raskustest.

V. B.

Kuidas parandada rahva elujärge?

E. T. Keskliidu juhatus esitas 15. jaan. rahvamajanduseelustamise asjus riigivanemale järgmise märgukirja:

6. novembril 1934. a. E. T. Keskliit esitas märgukirja rahvamajanduse elustamise ja rahva elujärje tõstmise abinõude kohta. Mitmed selle märgukirja seisukohad leidsid tunnustust avalikkuses ja eriteadlaste poolt. Muutub järjest selgemaks, et rahva elulised huvid ei luba jätta majanduse arengut eralगतuse vaba mängu hooleks. Nii esineb majanduse teadliku juhtimise põhimõtte Konjunktuurinstituudi häälekandja juhtkirjas. Samuti on plaanimajanduse teostamine võetud ERK'ide 23. novembri märgukirja nõudmiste hulka. Viimases sisaldub ka tööstuse sisulise kontrolli nõudmine (olgu, et väiksemas ulatuses võrreldes Keskliidu kavaga). Eramajanduse ringkonnad nõudsid küll vabamajandusele senisest rohkem ruumi. Ometi on ülesanne just vastupidine. Juba eelmises märgukirjas juhtisime tähelepanu asjaolule, et Eestis uuesti tekkinud vabakapitali saab otstarbekohaselt rakendada vaid plaanimajanduse alusel.

Nii selgub Eesti majanduse olukorra kokkuvõttest ajakiri „Konjunktuuris“ (lhk. 32 jj), et „Vabade kapitalide tekkimise protsess on kiirem, kui läbikäikude kasvamine siseturul“ ning et nende kapitalide rakendamiseks puuduvad välja-vaated. Selle olukorra juures kuhjuvad kapitalid kasutult pankadesse või kipuvad välismaale. Samal ajal püsib aga nõrgana rahva ostujõud. Majanduse lavanemine ei ulatu töötavate rahvahulkadeni. Ja nii oli Kaubandus-Tööstuskoja esimees hr. Puhk sunnitud tunnistama koja koosolekul 10. dets. l. a., et ostujõu nõrkus takistab kaubanduse arengut. Teie, Herra Riigivanem, lootes oma uue aasta kõnes rahvaarvu tõstmist, olite nähtavesti seisukohal, et Eestis on võimalik praegustest lahedamad elutingimused.

Siit kahtlemata järeldub rahvamajanduse plaanikindla juhtimise paratamatus toodangu suurenemise ja töötavate hulkade ostujõu tõstmise suunas.

Seda sihti silmaspidades peame juhtima tähelepanu järgmistele asjaoludele.

I. Tööstuse kontroll. Palgavõitluse vabadus.

Tööliste ostujõud praegu mitte ainult ei tõuse, vaid on koguni langemas, eriti tükitöö normide alandamise ja uute tükitöö süsteemide maksmapaneku teel. Majandusministeeriumi poolt on välja töötatud Tööstustöölise palgatuulide vahekohtu komisjoni seaduseelnõu, kus palgataste on seotud tööstuse kandevõimega. Kuid tõeline tööstuse kandevõime on kindlakstehtav vaid tööstuse sisulise kontrolli puhul; teisiti ei ole see mõeldav, nagu seda küllalt selgesti näitavad välismaade kogemused. Kindlasti ei ole lubatav tööstuse rajamine tööjõu odavusele, s. o. tööliiskonna füüsilisele väljakurnamisele ja mitte tehnilisele tugevusele. Igal juhtumil peab jääma alles streigivabadus. Streiki teevad töölised nii-kui-nii ainult äärmise vajaduse kor-

ral; töölistele peab jääma igal juhtumil vaba valik streigi ja vahekohtu vahel, kuna muidu on karta, et vahekohut kasutatakse rohkem palgade alandamiseks kui tõstmiseks.

II. Majanduse uurimine täielikuks.

Konjunktuurinstituudi töökavasse on võetud tööstuse ja kaubanduse üleskirjutamise eeltööd; see vastab Keskliidu eelmises märgukirjas avladata soovile. Tahaksime loota, et need eeltööd mitte pikale ei veni, vaid et üleskirjutusele saab asuda juba lähemal ajal. Kuid teiselt poolt on Konjunktuurinstituudi töökavas jäetud välja palgade ja tööstusliku kapitali juurekasvu küsimused, samuti nagu ka hindade probleem. Sellega kujuneb majanduse uurimine ühekülgselt, kuna jäävad tähele panemata laiemate kihtide huvid. E. T. Keskliit ei saanud selle kava koostamisel kaasa rääkida,

kuna tema alatiseks liikmeks astumise sooviavaldus, mis sisse antud 7. juunil l. a., jäi teadmata põhjustel läbi vaatamata, kuni 10. jaanuarini k. a., mil ta tagasi lükati. Seisukord on seda ebaloomulikum, et näit. Vabrikantide ühisus võeti vastu alatiseks liikmeks juba instituu di tegevuse alul.

III. Kapitalid plaanikindlalt majandusse. Elamisvõimalusi linnas ja maal.

Kapitalide kuhjumine pankadesse ilma küllaldase rakendusvõimaluseta sisemaal suurendab loomulikult nende tungi välismaale; ja vastavate korralduste pehmenemine sunnib kartma, et peidetud kapitalide äravool on uuesti alanud, seda enam, et selle kindlakste gemine on takistatud tööstuse, kaubanduse ja panganduse sisulise kontrolli puudumise tõttu. Pealegi selgus Eesti Panga ankeedist, et mittekaubanduslik välisvõlgnevus (s. o. esijoones väliskapitali investeerimised tööstusse ja tööstuse väliskrediidid) on vähenenud ajal 1. oktoobrist 1933. a. kuni 1. oktoobrini 1934. a. 15 miljoni krooni võrra. See nähtus vajab seda tõsisemat järeleuuri mist, et meil pole ülearust raha; vajame rohkem kapitale, kui tahame sammu pidada tehnika pöörase arenguga maailmas ja tõsta oma võistlusvõimet, suurendades elamisvõimalusi linnas ja siseturgu põllumajandussaadustele. Ai-

nult siis suureneb ka meie vastupidavus tulevaste kriiside puhul. Esimesi samme sel teel on, nagu näidatud meie eelmises märgukirjas, Eesti jõumajanduse väljaarendamine teiste maade eeskujul, kuid võimalikult omal jõul, ja teiseks teadusliku uurimistöö korraldamine tööstuse arendamiseks, mis on tulusamaid kapitalipaigutusi.

IV. Väljaviidud kapitalid tagasi.

Tuleb lahendada välja voolanud kapitalide tagasitoomise ja rakendamise küsimus, mille kohta on Keskliidult juba 8. mail l. a. esitatud konkreetne ettepanek.

V. Plaanimajandus on võimalik.

Silmas pidades riigi suurt erikaalu meie majanduselusel, eriti krediidi alal, ja eeldades tööstuse, kaubanduse ja panganduse sisulise kontrolli teostamist, ei tohiks olla takistusi plaanimajanduslike põhimõtete maksmapanekuks. Küll aga on vajaline meie riigi-aparaadi tugevdamine majanduse alal ja ametnikkonna iseseisvuse kindlustamine eramajanduse ringkondade suhtes. Vabariigi valitsus on juba asunud majandusministeeriumi ümberkorraldamisele; tahame loota, et ta on teadlik ülesande tõelises suuruses.

Siin esile tõstetud ülesannete täitmisest on huvitatud laiemad rahvahulgad.

Ametiühingute taktikast.

Mõningate poliitiliste rühmituste ajalehtedes ja eneseavaldustes on olnud viimasel ajal juttu E. T. Keskliidu ja selle organisatsioonide tegevusest ning suhtumisest poliitilistesse rühmitustesse. Eriti on arvustatud ühelt poolt ametiühingute ja töölisvanemate seisukohta töölistkoja asjus ja teiselt poolt ametiühingute viimase aja majanduspoliitilisi algatusi. Sel puhul olgu öeldud ametiühingute olemuse ja taktika kohta järgmist.

Ametiühingute ülesanded ja taktika määratakse ametiühinglaste enestepoolt ametiühingute koosolekutel ja kongressidel. Ühegi poliitilise rühmituse seisukohad ei ole E. T. Keskliidule ega tema ametiühingutele mõeldavad. Ametiühingud ei ole poliitiliste rühmituste vahelise vägikaikavedamise paigaks.

E. T. Keskliit on ametiühinguliste organisatsioonide keskkohaks, mis ei tunnusta enese kohta maksvaks ühegi poliitilise rühmituse programmi, taktikat ega juhtimist. Organiseeritud töölistkonna keskkohana on Keskliit ripumatu kõigist poliitilistest rühmitustest. Keskliidu organisatsioonides võivad tegutseda ametiühingulisel alal mitme maailmavaatega töölisted, kuid Keskliitu

ja selle organisatsioon ei saa rakendada ühegi poliitilise rühmituse huvide teenistusse. Ametiühingud on tegelikkude töömeeste huvide teenistuses, nende eneste juhtimisel. Ametiühingud ei tohi olla ühelegi poliitilisele rühmitusele hüppelauaks. Organiseeritud töölisel oskavad ise ajada oma asju.

1905 — 1935.

Mis oli õieti 1905. a. lahti?

Üks kodanline revolutsioon, s. o. ühe riigikorra asetamine teisega, kus ühiskondlik kord ise jäi muutmata.

Miks on aga tööliste kallis selle aasta mälestus?

Ega nad palju ei võitnud riigikorra muutmisest.

Kas polnud asi nii, et kodanlus lihtsalt kasutas tööliste jõudu oma sihtide saavutamiseks?

Ei. Nii see asi ei olnud.

1905. a. oli eelkõige hulgaliste majanduslikkude streikide aasta. Töölised olid mitte kodanliste poliitiliste löök-sõnade, vaid oma huvide eest väljas. Nad võitlesid oma õiguse eest — inimlikult elada. Ja et streik oli keelatud,

1905. aastale järgnes 1917.

Eesti rahvas on läinud läbi nende kahe revolutsiooni keerisest.

Eesti töötavad hulgad on teadlikud oma õigustes ja oma huvides — seda ei hävita enam mingi võim.

Tööliskonna eneseteadvust ei saa enam kaotada.

Ta ei lepi „odava tööjõu“ seisukorraga. Tööliskonna võitlus kestab.

1905. a. mälestusi.

K. Kiilmann.

Käesoleval aastal möödub 30-aastat 1905. a. s. sündmustest. Käesolevat aastat võime nimetada eesti tööliikumise 30. aasta juubeliaastaks. Seepärast oleme kohustatud valgustama 1905. a. sündmusi mälestuste ja dokumentide abil. Värskendagem oma mälestusi eesti tööliikumise algpäevilt. Seega õpime ise ja võimaldame teistel tundma õppida 1905. a. suuri võitlusi, mida kandis eesti tööliklass koos vene tööliklassiga.

1905. a. mälestused ja dokumendid kõnelevad meile võitudest ja kaotustest, kurbusest ja ülimest rõõmusest. Neis mälestustes kerkib meie silmade ette: verest lõhnavaid tänavaid, vanglaid, völlapuid ja püssitääke, raudahelaisse neetud sunnitööliste salku Siberi rohtlaantes ja Jäämere sammeldanud randades, veristatud iuinkehasid kodumaa põldudel. Tulevad silmi ette põlevad talud, neid ümbritsevate inimekogudega, keda põletajad, „õigusmõistjad“, majadest on ajanud välja. Nende hulgas on mehi ja naisi, rauku ja rinnalapsi...

3. jaanuaril 1905. a. kostab Peterburgis Putilovi suurtehase auruvile inimestele häirivalt kõrvu, kes as-

see alles õpetas neid klassiteadlikult mõtlema ja võitlema.

Venemaa ja ka eesti tööliklassi eneseteadvus ärkas ellu — selles oli 1905. a. tähtsus.

Tööliskond mõistis, et ta on jõud. Ning see, et ta ei osanud esialgu oma jõudu õieti rakendada, et ta mitte esimesel rünnakul ei võitnud — see teda ei heidutanud.

Ühtlasi teostus ka talupoegade eneseteadvuse tõus.

Töötavad rahvahulgad, mis olid valitsevate ringkondade arvates vaid „suurtükilihaks“ kodanliste sõdade, revolutsioonide ja kapitalistliku tööstuse jaoks — need hulgad mõistsid, et nad on inimesed ning et neil on ka jõudu vaba ja inimliku elu saavutamiseks.

keldavad oma igapäevase töö kallal. Seda häält oldi harjutud kuulma kindlaksmääratud tundidel — tööle ehk õh-

tule, hommikueinele ehk lõunale. Tä-nane vile aga hüüab töölisi streigile!

Mis oli juhtunud?.. Tööorjad olid teadlikkudeks saanud. Nad leidsid, et vabrikuvallitsus oli ülekohtuselt vallandanud 4 seltsimeest ja nõudsid vallandatud seltsimehi tööle tagasi.

Et aga vabrikuvallitsus tööliste nõudmisele vastu ei tulnud — olid töölisel sunnitud tarvitama äärmist ja kardetavat abinõu — streiki.

Vabrikukomitee oli kõigest läbirääkimistest administratisooniga tööliste üldkogule teatanud, mille järgi ka otsustati streik välja kuulutada.

Töölisel lahkusid kui üksmees töökodadest, maha jättes alasid, haamrid ja tööpingid. Aur lastakse katlaist välja!

Järgmisel päeval ühinevad putilovlastega kõik pealinna suurtehased, et ühisel jõul algatajate nõudmisi võidule viia. Need nõudmised saavad peagi suuremal kujul esitatud. Nõutakse juba ka Asutava Kogu kokkukutsumist.

9. jaanuaril lähevad töölisel isakese tsaari palee poole, et viimasele oma häda kurta. Tema ei teadvat viletsustest, millistes tema truud alamad elavad. Tööliste rongikäigud liiguvad igast ilma-kaarest palee poole. Jumalate ja püha-meeste kujusid kantakse kaasas. Ka ei puudu Nikolai enesegi pilt rongikäigus. Kuid tsaari käsul olid sõjaväed palee poole viivad teed oma alla võtnud ja avasid tule läheneva töölisrongikäigu pihta. Kostavad hoiged ja sajatused, sellega ühes aga ehitatakse pealinna tänavail barrikaade.

Teated pealinna veristest sündmustest lagunevad laiali üle maa ja jõuavad 10.—11. jaanuaril otsaga Tallinna. Kohe kutsuvad tallinlased kokku tööliste koosolekud, kus valitakse esindajad, kellele tehakse ülesandeks väljatöötada üldised ja ühisel seisukohad algavaks võitluseks.

Kohalik Sotsiaaldemokraatlik Tööliste Partei annab välja lendlehe, milles kirjeldatakse 9. jaanuari sündmuse pealinnas ja kutsutakse Tallinna töölisi ühinema üldstreigiga.

12. jaanuari varahommikul on kogunenud Dvigateli vabriku värava taha kümnekond parteimeest ja peavad seal ära n. n. lendava miitingu, samuti

jaotatakse samas ka hulgaliselt lendlehti, milliseid töölisel ahnelt haaravad. Kõnelejad maalivad oma kõnedes õudseid pilte pealinna sündmustest ja sealsete tööliste üksmeelest — pealinnas streigivat 200.000 töölist ja ootavad meid jne. jne.

Kõnelejad tõsteti tööliste poolt vaimustatult õlgade peale ja kanti vabriku väravaist sisse, kust nad tagasi tulid ühes kõigi töölistega. Aur lasti välja...

Tuhandepealine tööliste salk („nõgininad“) liigub teiste tehaste, vabrikute ja töökodade poole, kus samuti aur välja lastakse.

Ei kosta ühtki vasara hoop, ei unda ükski vile. Linn on pime, sest ka G a a s i v a b r i k on ühinenud streigiga ja töö seisma pannud.

Politsei püüdis küll igatepidi streiki takistada, küll seati L u t e r i v a b r i k u värava ette politsei salgad ja kindlustati igatepidi värav, see aga ei aidanud, sest „nõgininad“ tungisid politsei salgast läbi, purustasid väravad ja lasid auru välja,

S i t s i v a b r i k u s oli väravasse vahiks pandud rühm sõdureid ohvitseriga eesotsas, kes valmis olid igal juhul tuld avama. Nähes aga „nõgininade“ ülevõimu, viis ohvitser sõdurid ära.

Kui kõikides vabrikutes „aur väljas“ oli, kogunesid töölisel n. n. L a u s m a n n i heinamaale koosolekuid pidama, arutasid päevasündmuse ja edaspidist tegevust.

Kümnes kohas peeti kõnesid korraga; kümnes kohas lauldi revolutsiooni-laule ja kisendati:

„M a h a i s e v a l i t s u s ! M a h a t s a a r !“

Võis märgata, et rahva enamik poliitilisi kõnesid meeleldi ei kuulanud, selle vastu aga oli mass vaimustatud kõnelejaist, kes valgustas tööliste majanduslikku elu-olu.

Rahvameri sai siin sõna tõsisel mõttes, külvatud üle hektografeeritud lendlehtedega. Samal heinamaal said ka valitud tööliissaadikud-vanemad ja üles seatud järgmised nõudmised:

- 1) 8-tunniline tööpäev pandagu kõikjal maksma; (lepiti ka esialgu 9-, 10- ja 11½-tunnilise tööpäevaga);

- 2) palgad tõstetagu 10—15% võrra;
- 3) kutsutagu ellu hindamiskomisjoneid pariteedilisel alusel;
- 4) trahvid kaotatagu;
- 5) arstiabi olgu kõigile töölistele maksuta;
- 6) seatagu sisse tööliste kindlustus õnnetujuhtumite vastu;
- 7) töölisanemate valimine olgu vaba;
- 8) olgu garanteeritud: koosolekute, ühisuste, sõna- ja trükivabadus.

Nendele nõudmistele lisati veel juure järgmisel päeval, et ükski tööline ei tohi vallandatud saada töölt sellepärast, et streigist on osa võtund. Ka makstagu kõigile terve palk streigipäevade eest.

Kõik need nõudmised esitati kubernerile töölisanemate kaudu.

Kuberner *Belegarde* vastas nõudmistele: olge rahulikud, vastasel korral mina tagajärgede eest ei vastuta.

Peab tunnistama, et kõikjal valitses täielik kord, kuigi töölised organiseerimata olid.

Töölised valisid korrapidajad, kes ka oma ülesandega hakkama said. Ka kuberner hoolitses korra eest. Näiteks aetas tänavaile sõjaväe ja politseinike patrullid. Et aga kaks võimu ühel ajal tegutseda ei saanud — tekkisid tööliste ja sõjaväe patrullide vahel õõrumised. Peagi kutsus kuberner kasakate ja ratsa-piirivalve salgad linna korrapidajaile appi.

12. jaan. õhtul 500—600-pealine tööliste salk tungib Vene uulitsal vangimaja kallale, et vabastada väevõimuga seal kinnipeetavad seltsimehed. Kuid vangla tugevad väravad ei tagane pealetungijate ees. Peagi ajab sõjavägi pealetungijad laiali.

Et kogu tegevust ühtlustada, selleks kutsutakse ellu tööliste saadikute nõukogu, milline asutis ka kubeneri poolt tunnustust leidis.

Peagi langes nõukogu vabameelsete sõiduvette ja mõju alla, mille tulemuseks on gaasivabriku käimapanemine.

Järgmisel päeval, kui nõukogu oma tegevusest kuulsal heinamaal rahvale aru annab, tehakse neile rängalt peapesu streigi murdmise eest. Ka selle eest, et on lubanud tööliste patrullidel

ühes sõjaväega linna kaitsmisest osa võtta. Töölised on valmsi võtma aga linna kaitsmise kohe oma kätte, kui politsei ja sõjaväed sellest loobuvad.

Esimesed päevad mööduvad üksmeele tähe all kõigis küsimusis, kuna 14. ja 15. jaanuaril on juba märgata lahkeliidid, sest mõned tehased asuvad tööle ja murravad streigi.

Koosolek otsustab streigimurdjaid korrale kutsuda ja saadab salga seltsimehi *Maieri* vabrikust auru uuesti välja laskma, kuid tee on suletud sõjavägedega. Viimased käsutavad töölisi laiali minema, mida aga ei täideta. Selle tulemuseks oli kogupauk tööliste pihta 8 surnu ja 18 raskesti haavatud töölisega. Tööliste ridadest langevad surnutena *Ots*, *Siimon* ja *Kemm*. Teine kokkupõrge on sadamas, kus tööline *Aleksander Kassmann* püssitäägiga läbipistetult maha langeb.

Seega osutus 15. jaanuar Tallinna töölistele esimeseks tuleprooviks, mis nõudis surnutena, raskelt ja kergelt haavatutega kokku 60 ohvrit.

Verevalamine oli välja kutsutud streigimurdjate läbi. Nüüd aga kutsub neid venna veri korrale. Kogu Tallinnas algab uuesti üldstreik, milline kestab ühest kuni kahe nädalani.

Streigid väibusid ja elu nagu asus rahulistesse rööbastesse. Kuid ei, nüüd algas kättemaks.

Vabrikud vallandasid agaramaid töölisi, kuna politsei neid omaltpoolt vangistas. Avalik liikumine suruti jälle tagasi põranda alla. Põranda all algas väsimatu ja ennastsalgav töö.

Võimud lubasid siiski töölistel oma vanemad ümber valida; ettevõtjad annavad neile kasutada koosolekuteks maksuta ruumid; trahvirahad kaotatakse osalt ära; palku tõstetakse 5—10 kopikat päevas; osalt pannakse maksma 10-tunnine asemel 9-tunnine tööpäev (raudtee depoos).

Dviigatel aga, kui tooniandja, seab sisse revolutsioonilisel teel kogu tehases 8-tunnise tööpäeva, mille vabrikualitus peagi kinnitab.

(Järgneb.)

Puhkeaja seadus.

Tallinna töölisanemate ja ametiühingute juhatuste uue aasta esimesel ühisel koosolekul 9. jaanuaril aruannetes selgitati peamiselt puhkeaja seaduse teostamist. Seadus pandi maksma 1934. a. enne pühi. Aruandeist selgus, et

tööandjad on teinud seaduse teostamise kohta eritõlgitsusi

ja on toiminud selles asjas mitmel viisil. See on toonud kohapeal suuri arusaamatusi. Selgus ka, et seaduse alt on jäänud välja transport, side, kanalisatsioon ja ehitustöö. Puhkeaja küsimuse lahendamist peavad töölised vajalikuks. Selle eest on kogu aeg võideldud.

Koosolek asus seisukohale, et seadust tuleb laiendada ja anda välja vajalikud määrused seaduse tõlgitsemiseks. Samuti arvati, et tööandjad peaksid välja maksma 1934. a. arvel 7 päeva lisatasu.

Otsustati saata 3 töölisanemat ühes Keskliidu esindajatega vastavatesse asutistesse koosoleku seisukohti esitama ja küsimust selgitama. Esitajateks valiti J. Karask — Sadamatehastest, R. Koppelman — Lutherist ja A. Pauls — linna ehitusosakonnast.

Kuna seaduse teostamise kohta Keskliidule tuli samasuguseid teateid ka teistest paikadest, siis oli

selguse muretsemine hädavajalik selles küsimuses.

15. jaanuaril töölisanemate poolt valitud esindajad ühes Keskliidu sekretäri ja esitasid riigivanemale sellekohase märgukirja. Selles avaldati soovi: 1) seaduse alla arvata kogu tööstus, transport ja side; 2) antaks välja vajalikud määrused lahtiste küsimuste lahendamiseks ja lahtitõlgitsuste ärahoidmiseks ja 3) kohustataks tööandjaid maksma välja 7 päeva lisatasu 1934. a. arvel.

Selle järele delegatsioon käis teedeministri ja majandusministri jutul. Jutuajamisel selgus, et lähematel päevadel

ilmub seaduse seletamiseks vastav määrus, mis nädala lõpul „Riigi Teatajas“ avaldatigi. 1934. aasta kohta tagantjärele seadus maksev ei ole. Seaduse laiendamise kohta teatasid ministrid, et see küsimus tuleb võtta kaalumisele.

Ametlikult on teatatud ajakirjandusele puhkeaja seaduse kohta järgmist:

Edaspidiste arusaamatuste ärahoidmiseks on teedeministeerium välja töötanud selgitava määruse. Seaduse eesmärk ei ole sundida tööstureid oma töölistele pühade eest tasu maksma, vaid seadusandja soov oli võimaldada töölistele iga aasta nädalapikkust puhkust. Ainult neil kordadel, kui puhkuse andmine on raskendatud, võib puhkuse asemel maksta seaduses ülesloetud pühade eest tasu. Töölised, kes pühade eest tasu ei saanud, peavad saama seitsmepäevase puhkuse 1. oktoobriks, kui nad on töötanud 23. septembriks vähemalt ühe aasta.

Kui 1. oktoobriks tööline puhkust ei ole saanud, siis alles on tal õigus nõuda saamata puhkepäevade eest poolteisekordset palka. — Esimene nõudmise õigus töölistel tekib 1. oktoobril 1935. — Neil töölistel, kes töölt lahti saavad, on õigus nõuda iga saamata jäänud puhkepäeva eest ühe päeva palga, kui nad lahtisaamise momendini olid teinud käitises vähemalt 1 aasta. Viimane nõue on tingitud sellest, et ära hoida vallandamisi enne 1. oktoobrit.

Kahjuks on suur osa Tallinna tööstureid, eriti suured vabrikud, leidnud, et puhkuse võimaldamine töölistele on raske, mispärast nad on maksnud tasu juba möödunud pühade eest.“

Palgatülide vahekohus.

Majandusministeeriumis on välja töötatud Tööstustööliste palgatülide vahekohtu komisjoni seaduse eelnõu, mis on saadetud ühes seletuskirjaga Keskliidule seisukohtade avaldamiseks. Selle seadusega tahetakse

asetada palgavõitlused ja töötülide lahendamise uutesse raamidesse.

See ei ole palga alammäärade seadus selles mõttes, nagu meie tööliskond seda on ette kujutanud. See on teatud iseloomuga töötülide lahendamise seadus. Kuna E. T. Keskliit on toiminud kõigis tähtsamates küsimustes käes ametiühingutega ja tööliste käitisesindustega, seepärast Keskliidu juhatuse poolt on saadetud nimetatud seaduseelnõu ühes ametliku seletuskirjaga ametiühingute juhatustele ja tööliskoogudele seisukohtade avaldamiseks. Selles asjas on

peetud juba terve rida töölise koosolekuid

ja nende pidamine jätkub. Et igal töölisel oleks võimalik seaduseelnõuga tutvuda, avaldame selle ühes seletuskirjaga täielikult. Varemalt on ilmunud palgaküsimuses kirjutusi „Töölise Hääles“ 1934. a. eriti nr. 11 ja 12. Palgaküsimuse käsitlemine ajakirjas sünnib ka edaspidi.

TÖÖSTUSTÖÖLLISTE PALGATÜLIDE VAHEKOHTUKOMISJONI SEADUS.

§ 1. Majandusministeeriumi juure asutatakse tööstustöölise palgatülide vahekohtukomisjon, mille koosseisu kuuluvad: 1) majandusministeeriumi tööstusosakonna direktor, kes on ühtlasi komisjoni esimeheks; 2) teedeministeeriumi sotsiaalkindlustuse osakonna direktor; 3) tööliskonna esindaja; 4) töösturite esindaja.

P. p. 3 ja 4 nimetatud esindajad valitakse alustel ja korras, mille määrab Vabariigi Valitsus.

Vahekohtukomisjoni ülesandeks on suurtööstuse töölise palgatülide lahendamine. Juhul, kui majandusministri poolt on kinnitatud palgamäärad teatud tööstuses või tootmise alal võib vahekohtukomisjon võtta palgatüli lahendamisele ainult majandusministri erilisel loal.

Samuti ainult majandusministri erilisel loal võib vahekohtukomisjonis arutada palgatüli küsimuses, mis sama aasta kestel juba kord on komisjonis otsustatud.

§ 2. Palgatüli läbivaatamise algatajateks vahekohtukomisjonis võivad olla: 1) vastava ettevõtte töölise käitise nõukogu või käitisevanemad, kui vahenditud läbirääkimised ettevõtte valdajaga pole annud tulemusi; 2) teedeministeeriumi töökaitse ja sotsiaalkindlustuse osakonna direktor.

Teedeministeeriumi töökaitse ja sotsiaalkindlustuse osakond võib algatada niihästi ühe ettevõtte kui ka teatud tootmisalal teotsevate kõikide ettevõtete töölise palkade küsimusi.

§ 3. Vahekohtukomisjon, vastavalt õiglasele aränagemisele, kallutab töölisi ja tööstureid või üht poolt neist lepitusele.

Kui leppimine ei sobi, kuid vahekohtukomisjon leiab, et palgaolude parandamine on õigustatud, esitab vahekohtukomisjon asja kohta oma otsuse ühes asjatoimetusega majandusministrile otsustamiseks.

Majandusministri otsus on kohustuslik asjaosalisele ettevõttele. Juhul aga — kui arutamisel oli teatud tootmisalal teotsevate kõikide ettevõtete töölise palkade küsimus — kõikidele vastavatele ettevõtetele.

Vastavates seadustes ettenähtud piirides võib majandusminister määrata ka tööaja kestvuse üksikus tööstuses või teatud tootmise alal teotsevates ettevõtetes.

§ 4. Seniks, kui palgatüli on vahekohtukomisjonis arutamisel, võib majandusminister keelata streigi vastavates ettevõtetes. Keeld ei või kesta järgimööda kauem kui 4 nädalat, hooajatöödel — 2 nädalat. Isikud, kes kutsuvad üles streigile hoolimata keelust, võetakse vastutusele põhjal.

§ 5. Asjaajamine vahekohtukomisjonis on maksuta.

Juhul, kui algatatakse palgatüli § 2 p. 1 korras majandusministri erilisel loal (§ 1, 3 ja 4 lõiked), on algatajad kohustatud enne asja arutamist deponeerima majandusministeeriumi kautsjoni 1 krooni suuruses iga palgatüli osalise tööliste kohta. See kautsjon langeb majandusministeeriumi otsusel riigikassasse, kui palgatüli lahendatakse algatajate kahjuks.

§ 6. Vahekohtukomisjon on otsusevõimne, kui koos on peale esimehe § 1 pp. 2 ja 3 või pp. 2 ja 4 nimetatud liikmed.

§ 7. Käesoleva seaduse elluviimiseks ja teostamiseks vajalikud määrused ja juhtnõuad annab majandusminister kokkuleppel teedeministriga.

SELETUSKIRI.

Praegust palgatülide lahendamise vahendit — streiki — ei saa käesoleval ajal pidada riiklikust seisukohast küllalt kohaseks ega tööliste seisukohast küllaldaseks. Streik osutub tihti kardetavaks üldisele rahule ja korrale.

Sagedasti püüavad riigi- ja korraaenulised elemendid kasutada streiki teatud varjatud riigi- ja korravastastes huvides ilma, et tööliste massid oleksid teadlikud, et nende palgavõitluse tõeliseks tagapõhjaks on hoopis muud eesmärgid — parteipoliitilised või isiklikud huvid ja et juhtidele on tööliste palgamured ainult abinõuks muude sihtide saavutamisel.

Teisest küljest, tööliste seisukohast, streik kui palga ja paremate töötingimuste eest võitluse vahend, esineb töölistele mõjuva relvana siis, kui on tunda tööjõu puudust, mitte aga tööpuudust. Nüüd, mil pole puudust vabas tööjõus, ei esine palgatülide lahendamisel streigid töölistele kuigi tugeva abinõuna. Streik, kui ta pikemat aega kestab, mõjub aga streikijaile kurnavalt. Rahvamajandusele, samuti ka eramajandusettevõtetele, on streik kui majanduslik sõda, kahjulik igal juhul — kas ta lõpeb töölistele või ettevõtjate võiduga.

Kõigil neil põhjustel ei saa riigivõim enam jääda igal juhul passiivseks pealtvaatajaks ja avaliku korra hoidjaks palgatülide lahendamise juures, vaid ta peab leidma abinõud streigi vajaduse ärahoidmiseks.

Kõik esiletoodud kaalutlused sunnivad ka Eesti valitsusvõimu võtma endale tööliste ja töösturite vaheliste palgatülide arutamise koorma. Valitsus peab vajaduse korral olema kohtunikuks kõikide rahvakihtide vastukäivate nõudmistele, kuigi see põhimõte mõnel alal murrab senised arusaamised ja kuigi ta toob Valitsusele uue koorma ja vastutuse.

Riigivõimu vahelesegamist töötüldes on hakatud tarvitama juba paljudes riikides.

Riigi vahelesegamise eesmärgiks on streikide üleilgseks tegemine asjaliku arutamise teel, missugune vahelesegamine ei tähenda veel streigi ärakeelamist.

Sel eesmärgil loob esildatud seadus-eelnõu Majandusministeeriumi juure palgatüli vahekohtu komisjoni, kelle liikmeteks, peale asjaomaste ministeeriumide esindajate, ka tööliste ja töösturite esindajad. Nimetatud komisjoni ülesandeks on suurtööstusettevõtete tööliste palgatülide arutamine ja lahendamine. Juhul, kui komisjonil ei õnnestu tüli kokkuleppe teel lahendada, kuid leiab, et palgaolude parandamisnõue õigustatud, esitab ta oma otsuse Majandusministrile.

Palgatülide läbivaatamise küsimuse algatajatena võivad esineda vastava ettevõtte tööliskonna seaduslikud esindajad või Teedeministeeriumi töökaitse ja sotsiaalkindlustuse osakonna direktor (§ 2), kusjuures Majandusminister õiguse omab seniks, kui tüli vahekohtu komisjonis läbivaatamisel, ajutiselt keelata streigi vastavates ettevõtetes (§ 4). On iseendast mõistetav, et võib olla ebakohane korraga kahe abinõuga — streigiga, s. o. palgasõjaga ja vahekohtuliku arutamisega samat palgatüli lahendada. Kui palgatüli on antud vahekohtu arutada, võib rahuliku asjaarutamise õhkonnas loomiseks olla mõnikord soovitatav streigi ajutine ärakeelamine seni, kui vahekohtu komisjon lõpetanud oma töö.

Tööliste esindajad võivad algatada palgaküsimuse läbivaatamist ainult oma ettevõtte

suhtes ja ainult juhul, kui nende püüded küsimust lahendada vahenditult ettevõtte valdajaga pole annud tulemusi. Teedeministeeriumi esindaja võib aga palgaküsimuse läbi vaatamist algatada nii ühe ettevõtte kui ka kogu teatava tööstusharu või tootmisala suhtes.

Esijoones on komisjoni ülesandeks püüda sobitada lepitust poolte vahel. Ei lähe see korda ja leiab ta, et palgaolude parandamisnõue õigustatud, siis esitab ta toimetuse Majandusministrile, kelle otsus kohuslik kas asjaosalisele ettevõttele või kogu tööstuharule.

Majandusministeerium näeb ette, et riigivõimu vahalesegamine tööliskonna palgatüldesse teeb valitsusvõimule teatud raskusi ja suure vastutuse, kuid ta on arvamisel, et ülalnimetatud põhjused kategooriliselt sunnivad algatama käesolevat eelnõu. Muidugi võib karta, et tööliskond püüab ära kasutada uut võimalust palgatüldide lahendamiseks ja et mõnigi algatus osutub põhjendamatuks ja lükatakse tagasi. Tuleb pidades kinni põhimõttest, et tööpalkasid ei tohi tõsta kõrgemale, kui tööstuse võistlusvõime kannatab, vastasel korral võib järgneda töömahu vähenemine ja töötaolu tõus. Sellepärast tuleb igal juhul, kus palga parandamise soov käib selle põhimõtte vastu, lükata see soov tagasi.

Seisukohti vahekohtu küsimuses.

Tallinna ametiühingute juhatuste ja töölisanemate 9. jaanuari koosolekul tuli arutusele Tööstustöölise palgatüldide vahekohtu komisjoni seaduse eelnõu. Keskliidu sekretär L. Metslang andis ülevaate töötüldide lahendamise korralduse põhimõttest ja ülesandest. Tõi ette kuidas seda küsimust on korraldatud välisriikides.

Ettekanded järgnesid elavad läbirääkimised. Kuna Keskliidu poolt oli seaduseelnõu ühes ametliku seletuskirjaga kõigile ametiühingute ja töölisanematele kätte saadetud, siis oli töölisanematel ja ametiühinglastel võimalik selle kohta ette tuua kohapeal läbimõeldud seisukohti.

Läbirääkimistel kõik sõnavõtjad rõhutasid, et töölised pooldavad töötüldide lahendamise alal uuendusi, mis on suunatud palgavõitluse kergendamisele ja töölise elutaseme tõstmisele. Töötüldide lahendamisel seisab peaaraskus tööstuse kandevõime hindamisel. Sest sellega on seatud ühendusse töötasu suurus. Töölistel peab olema streigi vabadus, mida iseenesest mõistetavalt kasutatakse ainult äärmistel juhtudel. Seadus kui ka poolte vahel sõlmitud leping töötingimuste määramiseks jääb paberile, kui organiseeritud töölised puuduvad. Majandusministeeriumi poolt väljatöötatud palgatüldide vahekohtu komisjoni seaduseelnõu ei sisalda kõiki neid nõudeid, mis töötüldide lahendamise puhul on vajalikud. Seepärast koosolek asus seisukohale: selle küsimuse lahendamiseks tuleb maksma panna kolm seadust: 1) töös-

Eriti praegusel ajal, kus meie tööstus on omandanud teatud aktiivsuse, mille püsivus pole aga kõikidel tootmisaladel lõplikult kindel ja kuna praegu tööpuudus veel annab enast tunda, tuleb vahet teha enam-vähem stabiliseerunud konjunktuuriga ettevõtete ja teiste vahel. Samuti tuleb niivõrd kui võimalik ja kohane kasutada tööstuse aktiivsust eeskätt töömahu suurendamiseks, meelepidades, et need, kel on tööd, on isegi väheldase palga juures võrratult paremas seisukorras, kui need, kel pole üldse tööd. Kõik need kaalutlused muidugi ei kõnele käesoleva algatuse vastu põhimõtteliselt, kuid nõuavad asja korraldamisel vajalikku juhtimise kindlust.

Algatuste juhtimiseks asjalikkudesse roobastesse on vajalikud mõned abinõud.

Kõigepealt palgatüldi ärahoidmine § 2 p. 2 ühes järeldustega, mis ettenähtud § 1-se 3 ja 4 lõike ja § 5. Nende vahenditega tahab eelnõu ärahoida massiliste palgatüldide lahendamise sooviavalduste provotseerimist. Edaspidi, kui kogu palgaküsimuste arutamisele on antud juba teatud asjalik suund ja kui konjunktuuri ning tööpuuduse küsimused ei tee enam muret, võivad need ettevaatuse abinõud äralatngeda.

tuse-, suurkaubanduse ja panganduse sisulise riikliku kontrolli seadus, 2) kollektiivtöötüldide vahendamise seadus, millega töölisele jääb vaba valik streigi ja vahekohtu vahel; 3) töökohtude seadus õigustüldide lahendamiseks.

Keskliidu juhatusele tehti ülesandeks nimetatud seaduseelnõud koostada ja esitada vastavatele asutistele.

10. jaanuaril peeti sama küsimuse arutamiseks Tartu ametiühingute juhatuste ja ametiühingute kohapealse nõukogu liikmete ühine koosolek, millest võttis osa 50 ametiühinglast. Peale Keskliidu sekretäri L. Metslangi ettekande ära kuulamist, järgnesid ka siin elavad läbirääkimised. Üldiselt toodi läbirääkimistes esile samasuguseid arvamusi kui Tallinnaski. Pooldati täiel määral Tallinna ametiühingute juhatuste ja töölisanemate seisukohti.

13. jaanuaril pidasid Narva kolme suurkäitise töölisnõukogud ühist koosolekut palgatüldide vahekohtu seaduseelnõu arutamiseks. Keskliidu abiesimees Aug. Gustavson andis seadusega ühendusesolevatest küsimustest selgitava ülevaate. Selle järele asuti läbirääkimiste juurde. Kuna kõigil töölisnõukogudel oli võimalik varem juba tutvuda arutuseloleva seaduseelnõuga, siis oli läbikaalutud seisukohtade avaldamine võimalik. Jõuti seisukohale, et töötüldide lahendamise alal tuleb panna maksma Tallinna töölisanemate ja ametiühingute poolt tarvilikuks peetud kolm seaduseelnõu.

Ringvaade.

KLAASIPUHUJAD VOITSID STREIGI.

Eesti Klaasipuhujate Ametiühing on seni olnud agaramaid ametiühinguid oma liigete töö- ja palgaolude kaitsmisel. Igal aastal on peetud mitu palgavõitlust. Hiljuti lõppes Tartus 2-päevaline streik jällegi klaasipuhujate võiduga. Streik oli iseloomult kaitsestreik. Nimelt vabrikant Greischakov viis oma senise käitise Tartus Riia tänavalt üle Ropka tänavale ja arvas siis olevat kohase juhuse palkade alandamiseks, unustades selle juures teatamast 2 nädalat ette ja hiljem palgamaksimisel tahtis 3 nädala palka tagaulatavalt kärpida 12% võrra. Klaasipuhujad vastasid sellase palgakärpimise kavatsusele tööseisakuga. Tööandja seletas, et nüüd asub käitis tapamaja lähedal ja saab odavasti sea-jalgu osta. Odavad seajalad ei suutnud siiski veenda teadlikke ametiühinglasi palgavähendamisega nõusolekule ja tööseisaku tulemus oli, et palgad jäid endiseks.

Teised ametiühingud, võtke eeskujuga klaasipuhujaid!

VAJALIK RAAMAT.

Vanaduse-, invaliidsuse- ja järeljäänute kindlustus on praegu tööliskonna keskel üks põlevamaid päevaküsimusi. See küsimus on olnud arutusel peagu kõigis suurkäitistes ja ametiühingutes. On avaldatud soovi, et pandaks maksma vanaduse-, invaliidsuse- ja järeljäänute kindlustus.

Paljude töölisanemate ja ametiühinglaste soovil Eestimaa Töölisühingute Keskliit on kirjastanud Keskliidu abiesimehe Aug. Gustavsoni poolt koostatud brošüüri: Vanaduse-, invaliidsuse- ja järeljäänute kindlustus.

Selle brošüüri ülesandeks on tutvustada laiemaid hulki lühidalt ja erapooletult selle kindlustusliigiga ja näidata jämedates joontes, kuidas on see viidud ellu majal. Raamat on kergeltloetav. Ülevaatlik ja lihtsa trükiga.

Brošüüri suurus on 32 lk. ja hind kõigest 10 senti eksemplar. Pealadu: E. Töölisühingute Keskliit, V. Pärnu mnt. 31—4, Tallinn.

TALLINNA TÖÖLISVANEMATE KOOSOLEK.

E. T. Keskliidu korraldusel peeti 18. dets. töölisvõimlas Tallinna töölisanemate 1934. a. viimne järjekordne koosolek. Pühade-eelse aja tõttu oli koosolekust osavõtjaid vähem kui harilikult. Aruanded tööoludest ei sisaldanud midagi erakordset.

Keskliidu sekretär luges ette Palgatülide vahekohtu seaduse eelnõu ühes seletuskirjaga, mis on saadetud Keskliidule seisukoha võtmiseks. See seaduseelnõu tuli arutusele järgmisel töölisanemate koosolekul. Mitted töölisanemad märkisid, kuidas on Majandusministril võimalik teha õiglasi otsusi, kui puudub tööstuse sisuline kontroll, sest tööandjad väidavad alati, et tööstuse kandevõime ei luba

palku tõsta. Kuna Keskliidu juhatus oli otsustanud seaduseelnõu ametiühingutele ja töölisanematele välja saata, siis selle küsimuse juures pikemalt ei peatatud.

Haiguste ja õnnetusjuhtumite ärahoidmise määrustest kõneles Haigekassade Liidu sekretär L. Johanson. Ühel häälrel võeti vastu järgmine otsus:

Et vähendada haigestumiste ja õnnetusjuhtumite arvu, peavad töölisanemad tarvilikuks, et 1913. a. maksmapandud töötervishoiu ja julgeoleku määrused asetataks uute nõuete kohaste kaitsetehniliste määrustega. E. Töölisühingute Keskliidule tehakse ülesandeks selleks vastavas ametasutuses samme astuda.

Koosoleku lõpul arutati mitmeid jooksvaid päevaküsimusi.

NARVA TÖÖLISVANEMATE KOOSOLEK.

13. jaan. pidasid Narva kolme tekstiilvabriku töölisnõukogud ja ametiühingu juhatus kiutöölise ametiühingu ruumes oma koosolekut. Käitisvanemad esinesid aruannetega praegustest tööoludest.

Linavabriku tööoludest andis ülevaate linavabriku käitisvanemate nõukogu esindaja A. Tilk. Sealse olukorra kohta leidub ülevaade teises kirjutises.

Kalevivabriku olukorra kohta andis seletusi töölisanem A. Maurer. Vabrik töötab praegu täie koormatusega. Töölise üldarv on 600, palgad rahuldavad. Eelmiste aastate eeskujul teostatakse ka tänava vabriku remonti, nii et töölised seda aega saavad kasutada puhkeajana.

Kreenholmi käitisvanem M. Kalvi ütles, et Kreenholmis on karta tööliste vallandamist, juhul, kui vabrik ei saa lähemas tulevikus uusi tellimisi. Uute tükitöö tabelite sisseseadmiseiga on tükitöölise palgad vähenenud.

Töölise puhkeaja suhtes pole vabrikuvälitsus veel lõplikku seisukohta võtnud. Palgad on naistöölistel alates 15 senti ja meestel 18,75 senti tunnis. Kreenholmis töötab praegu 2100 töölise.

Lõpuks Eestimaa Töölisühingute Keskliidu esindaja Aug. Gustavson esines referaadiga: „Tööstustöölise palgatülide vahekohtu komisjoni seadus“. Selles asjas vastuvõetud otsus on toodud teises kirjutises (Seisukohti töövahenduse asjus).

TARTU TÖÖLISED JA TÖÖLISKODA.

Tartu Töölisühingute Keskliidu korraldusel peeti 10. dets. 1934. a. Tartu ametiühingute juhatuste ja keskliidu nõukogu ühine koosolek seisukohavõtmiseks tööliskoja suhtes. Kokku oli tulnud arvukas ametiühingute juhatuste ja nõukogu liikmeskond. Tartu Töölisühingute Keskliidu sekretär A. Pank sissejuhatavas kõnes andis lühikese ülevaate tööliskojust, näidates selle head ja vead, millele järgnesid elavad sõnavõttud. Kõik sõnavõtjad nägid tööliskoja

töölitele mittetarvilikku asutust, milline ei suuda parandada tööliliste olukorda, vaid võib tuua neile asjata lisaväljaminekuid koja ülalpidamiseks. Samuti on koda paralleelasutus ametiühingutele, mis ei suuda täita ametiühingute ega ka muid loodetavaid ülesandeid, küll aga vähendab ebateadlikkude tööliliste silmis ametiühingute tähtsust.

Koosolek võttis vastu ühel häälel sellekohase eitava resolutsiooni, mis saadeti 10 ametiühingu poolt ühiselt E. T. Keskliidule.

Sama otsuse on vastu võtnud ka mõnede ametiühingute üldkoosolekud.

TÖÖPALKADE KÜSIMUS.

oli Pärnu Tööliliste Ühingu üldkoosoleku pea arutusaineks. Selgus, et tööpalgad on jäänud endiselt madalaks. Majanduslik tõus pole avaldanud end palgatõus, vaid mõnel pool — eriti ehitustöödel on palgad ennekuulmatult madalale surutud. Võrdluseks toodi ka Tallinna palku, kusjuures Tallinna veovoorimehed sadamas teenivad enam kui Pärnus — Tallinna voorimeeste tunnitasu oli Hausseni juures suvel 80 senti, nüüd 75 senti, Levinovitshi juures 1 kr. tunnis. Ehitustöödel makstakse Tallinnas betooni süllast 1.25 senti — enne 5.50 senti, tuhvi paneku eest 70 senti — enne 2.80 snt., müüritegemisel kivituhandest makseti 1929.—30. a. 6.5 kr., nüüd 2.5 kr. Pandimaja ehitustöödel makseti lihttööliliste 18 senti tunnis, müüri-seppadele 21—25 senti tunnis. Harju tänaval pangamaja ehitustöödel 18 s. lihttöölilisele tunnis, öises vahetuses 19 senti, müüri-sepad said mõni sent enam. Naistele makseti koguni 12 senti tunnis. Ainult suvel ehitustöödel mõnel pool makseti 35 senti tunnis. Saeveski tööliliste tunnitasu kõigub 18—22 senti ümber. Üksikud spetsid teenivad enam,

Töö- ja palgaolusid on töölistel võimalik parandada ainult tugevate ametiühingute kaudu. Et Pärnu Tööliliste Ühingu organiseerumist elustada, otsustati kutsuda ellu hobusemeeste, ehitus-, metalli-, kraavi- ja mulla-, platsi- ja saeveski- ja naistööliliste sektsioonid.

Tööliskoja küsimust selgitas Keskliidu org. J. Mihkelson. Samuti töövahenduse küsimust, kusjuures koosolek ühines üksmeelselt Keskliidu seisukohtadega nim. küsimuses.

TARTU TÖÖLIÜHINGUTEL RAADIO-VASTUVÕTJA.

Ametiühingute ruumid ei ole mitte ainult seks, kus käiakse koos ühingu asju ajamas ja liikmemaksusid maksmas, vaid peavad olema ka heaks ajaviite- ja kokkusaamiskohaks töölilistele. Neid nõudeid on Tartu ametiühingud alati silmas pidanud. Selliseks ruumiks, mis on alati avatud ja kuhu võib vabal ajal sisse astuda, on Tartu ametiühingutel lugemistuba ajalehtede ja ajakirjadega, kus on olemas ka välismaa ajalehed. Samuti on selles ruumis ka einelaud ja mitmesugused mängud. Nüüd lisaks eeltoodule mretsesid ametiühingud ühiselt endale raadioaparaadi, mis tunduvalt teeb mugavamaks ruumides viibimise. Seega on võimaldatud ka neile töölilistele raadiokuula-

mine, kellel muidu aparaadi muretsemine käib üle jõu.

Aparaat on tugevajõuline ja seda võib kasutada ka kõnede, loengute ja muusika edasiandmiseks suuremale rahvakogule. Samuti kasutatakse seda ka pidudel tantsumuusika edasiandmiseks.

MEREMEESTE ORGANISEERIMINE

areneb täie hooga. 3. jaan. peeti E. Kaubalaevastiku Kütjate Ühingu peakoosolek. Valiti juhatusele abiks komisjon ühingu seisukohtade koostamiseks „Meremeeste Kodu“ põhikirja muutmise asjus. Kinnitati lõplikult ühingu uus põhikiri, mis otsustati registreerida. Ühingu uueks nimeks oleks „Eesti Meremeeste Ühing“ ja sellesse võivad koonduda masina- ja dekimeeskonnad. Ühel häälel otsustati astuda Rahvusvahelise Transporttööliliste Föderatsiooni (I. T. F.) liikmeks. Neil päevil saabus kiri, et I. T. F.-i juhatus ongi ühingu liikmeks vastu võtnud. Tööliskoja küsimuses asuti seisukohale, et kuna meremeestel on juba oma avalik-õiguslik asutus „Meremeeste Kodu“, mille heaks meremehed makse maksavad ja samuti on edaspidi tarvilikud ka ametiühingud, siis ei saa tööliskoda pooldada. „Tööliliste Häält“ otsustati tellida ühingu arvel 50 eks. Kinnitati loengute kava.

NARVA LINAVABRIKUS

tööolud on rahuldavad. Vabrikuvallitsuse seletuse järele saab vabrik tellimisi nii, et töövahesust karta pole. Tööd tehakse praegu täie koormatuse juures. Käesoleval aastal on võetud tööle noori naistöölisi mõned üksikud.

Vabrikuvallitsuse üteluse järele vallandamisi karta pole.

Praegu on töölised palgatud kõik määratud ajaks, kusjuures neile tehakse palgarahamatusse märkimisi töölepingu aja suhtes. Vabrikuvallitsus on kinnitanud, et tulevikus ta kavatses viia töölepingu jälle määramata aja lepinguks, nagu see oli varem.

Ka praegusel silmapilgul, kus töölised palgatud määratud ajaks, ei vallanda vabrikuvallitsus töölisi, kui seda ette peaks tulema, ilma tähtajalise etteütlemata. Vabrikuvallitsus tahab tunnistada seadust tööliliste vallandamise korral, mis maksmapandud 22. detsembril 1934. a.

Tööliliste puhkeaja seaduse kohta on olnud töölisnõukogul mitmel korral läbirääkimised vabrikuvallitsusega. Vabrikuvallitsus on kinnitanud, et 1935. a. eest kavatses kindlasti anda töölilistele suvel nädalise tasuta puhkuse. 1934. a. kohta ootab aga vabrikuvallitsus täiendavat seadust, et teada, kuidas seda maksta. (Nagu ametlikult seletatud, ei ole see seadus 1934. a. kohta tagantjärei maksev. „T. H.“ toimetus).

Vaielust on tekitanud veel see asjaolu, et vabrikuvallitsus tahab tunnistada väljamaksmise korral rahas, ainult tunnitasu 16,10 senti, kuna sellele 16,10 s. maksetakse tegeli-

kult töölisele tunnis juurde veel täidetava ameti järele 1—9 senti tunnis. Preemiad ja perekonnaabirahad on aga veel peale selle.

Jõulupühade eel tuli ette vabrikus töökaitse seaduste ja vabriku sisekorra määruste rikkumisi vabriku tehnilise juhataja ins. Mahleri poolt. Nimelt sundis ta lukusepa töökoja töölisi 24. dets. 1934. a. hommikul tööd alustama kella 5—12 p. Kuna aga tegelikult neil töölistel töö algab h. k. 7. Töölised nõudsid 2 tunni eest ületunnitasu. See ei meeldinud aga ins. Mahlerile ja see kihutas mehed kodu kuni 2. jaanuarini.

Mõned aga siiski lasti tööle tulla, kes olid nõus algama kell 5 hommikul tööd.

Töölisnõukogu kandis asja ette jaosk. tööinspektorile, kes kohale sõitis ja lahendas asja. Sai lahendatud veel hulk muid tähtsaid asju.

Käesoleva kuu lõpul ehk tuleva kuu algul on oodata kohapeale peadirektorit hra Peltzeri. Töölisnõukogu sel puhul esineb jälle ka palgalisa nõudmisega, mis on seni veel lõplikult otsustamata.

1. jaanuarist k. a. vallandati Narva linavabriku populaarne lastearst dr. Antropov. Nüüd on tulnud ilmsiks see, et vabriku teise arsti dr. Püchhoffi abikaasa praktiseerib tema asemel. Juba käesoleval nädalal oli näha, kus arsti enmast polnud kohal, vaid tema abikaasa võttis vastu haigeid tema asemel.

Narva linavabriku töölisnõukogu soovib kõigile töölisnõukogudele ja töölisvanematele head tahet ja edukat tööd 1935. a. tööliskonna huvide kaitsmiseks.

RIIGI PÖLEVKIVITÖÖSTUSE

töölised pidasid 18. nov. 1934. a. oma aasta peakoosolekut, kus otsustati töölisvanemate valimised ja moodustati valimiskomisjon, kes otsekohe tegevust algas valimiste läbiviimiseks. Töölisnõukogu kandidaadid otsustati üles seada kirjalikult.

Valimised viidi lõplikult läbi 8. dets. 1934. a., kusjuures valiti töölisnõukogusse järgmised isikud: Rudolf Räästas, August Sillaots, Karl Lass, Johannes Johanson ja August Talu.

Töölisnõukogus omavahel ametisi jaotades langesid kohad järgmiselt: esimees August Sillaots, abiesimees Karl Lass, kirjatöömataja Johannes Johanson, liikmeteks August Talu ja Rudolf Räästas.

Töölisnõukogu on juba tööinspektori poolt kinnitatud ja seega asunud oma kohuste täitmisele.

Käitises praegusel korral suuremaid muudatusi ei ole. Käesoleval ajal ei ole ette näha mingisugust suuremat põlevkivi tellimist. Samuti ei ole ette näha ka vähenemist. Tööstus töötab praegu keskmise koormatusega ja täielatuslikkude tööpäevadega. Käitises töötab käesoleval juhul 830 töölisi ja kuuteinijati, mis arvatavasti ka lähemas tulevikus selle arvu juure püsima jääb.

1935. a. kevadel on tööstusel kavatsus tööstust laiendada ja ehitama hakata uut ja seni-

sest suuremat õlivabrikut, milleks ka praegu juba ehitusmaterjali kohale veetakse.

KUNDA TSEMENDIVABRIKU

juhatus on kasutanud majanduslikku survet tööliste organiseerimise takistamiseks juba pikemat aega. Vabside liikumise hooajal ähvardati teisitöölisi töölisi vabsliikude meistrite poolt ja nõrgema iseloomuga mehed sunniti tulema kaasa vabsliku liikumisega. Peale selle liikumise mahasurumist aga töötab üks aktiivsem vabslik meister endiselt täies rahus edasi, kuna mõnigi tööline on pidanud lahkuma töölt ilmsüütult. Kuna igal aastal Kundas talisel ajal on tööd vähendatud, siis on katsutud mõningatest osakondadest vabanevad töölised paigutada mujale tööle. Käesoleval aastal talitati aga teisiti. Nimelt oli töölisnõukogu seni vabrikevalitsusele pinnaks silmas, millest püüti vabaneda igasuguste võtetega. Ühe osakonna pikemaks ajaks seisma jätmisega läkski korda vabaneva aktiivsemast töölisnõukogu liikmest ja ametiühinglasest A. Timm'ust. E. Töölisühingute Keskliidu esitajate mõjutusel anti hiljem A. Timmule ajutist tööd, kuid tulemuseks oli see, et vabriku hoonetes ja aia- ja kasvatav tööliskond lasi end heidutada töölisnõukogu utel valimistel sel määral, et ei tulnud tarvilisel arvul koosolekulegi. Valimiskomisjon valiti igaks juhaks, kuid 1. detsembriks, mil oli kirjalikult kandidaatide esitamise tähtpäev, ei antud sisse ühtegi kandidaati. Nii jäigi Kundas töölisnõukogu valimata. See tähendab seda, et töölised ei taha nõukogu, vaid neid peletas valimisest eemale vabrikevalitsuse majanduslik surve.

TALLINNA SADAMATÖÖLISTE AMETIÜHISUS

korraldas detsembris ülesadamalise tööliste üldkoosoleku „Töölis teatriss“. Koosolekul viib ligi 200 organiseerimata sadamatöölisi, kes kuulavad huviga vastavaid kõnesid. Kõnelesid J. Mikkelson sadamatöölise ühingutest meil ja välismaal ja A. Offenbach kokkuleppes stevidooridega ja ühingu ülesannetest.

Tallinna sadamatöölise ühing on suutnud kokkuleppele jõuda stevidooridega tööolude korraldamises ja organiseerimise küsimuses ja vastav deklaratiivne esitis kinnitatakse pea ka stevidooride poolt, kuna sadamatöölise ühing on selle juba varemalt kinnitanud.

Koosoleku tagajärjel on ühingu astunud juba hulk töölisi ja uusi liikmeid tuleb järjest.

VILJANDIMAA JALANÖÜTÖÖLISTE ÜHINGU

esimene üldkoosolek peeti 30. detsembril 1934. a., millest võttis osa umbes 40 kingseppa. Nahatöölise olukorrast ja ametiühingutest meil ning välismaal kõneles Keskliidu org. J. Mikkelson. Koosolekul tunnustati tarvilikuks nahatöölise ühingute tihe koostöö. Uus

nahatöölise ühingu oli juba pikemat aega organiseerimisel, kuid põhikirja registreerimine viibis ministeeriumis. Uus ühing otsustas oma esimesel üldkoosolekul ühel häälel astuda Keskliitu. Juhatusse valiti Koppel, Pöder, Kõss, Esmann ja Th. Toonikus. Liikmemaksuks määrati 25 senti kuus ja sisseastumise maksuks 25 senti. Revisjonikomisjoni valiti Nõmm, Trei ja Mankin.

Möödunud aastal Viljandi nahatöölise olukord oli veidi parem eelmisest aastast. Tööd jätkus ja mõned tööandjad panid parematele töölistele vabatahtlikult veidi palka juure. Oleks Viljandi nahatöölised möödunud aasta hooajal olnud organiseeritud, oleksid nad suutnud samaaegselt Tartu ja Narva nahatöölise palgavõitlustega tunduvalt parandada omi palgaolusid.

KAEVANDUSTÖÖLISTE ÜHINGU KOHTLA

õlitöölise osakond korraldas 10. jaanuaril kõnekoosoleku, millest võttis osa 30 töölise, vaatamata 25-kraadilisele külmale. Kõneles Keskliidu org. J. Mihkelson „Töölise ja ametiühingu peale olukorrast Rootsis“.

Peale avaliku koosoleku peeti osakonna poolaasta üldkoosolek. Ettekantud aruandest selgus, et see väike aga energiline osakond on suutnud hoida oma read kindlad ka vabafashistliku liikumise suuraugadel ja on eeldusi, et tulevikus võib osakonna liigete arv kasvada. Osakonna tegevuse peatakestuseks on oma ruumide puudumine, kuid tööliskogukogu kaalub praegu küsimust, kas nõukogu liigetel olks võimalik oma eritasust osa anda ühingule üüriks. See ohvrimeelne samm oleks suureks toeks ühingu tegevusele, sest oma kooskõitise kohta oleks töölistele hädasti vaja.

Keskliidu org. J. Mihkelson kõneles ametiühingulisest koduselgitustööst.

Tuleval aastal olevat kavatsusel Goldfieldsi õlivabriku tegevust tunduvalt laiendada — nimelt 8 uue retordi võrra. Sel puhul suureneks tööliste arv üle 200.

Kuidas kaitise juhatused agaramaist ametiühinglasist püüavad vabaneda, seks kujukas näide sms Laadoni päevapealt vallandamisega, ilma et oleks põhjusi märgitud. Tööliskogukogu valimised viidi aga kiirelt ja korralikult läbi, nii et sms. Laadani nõukogu liikmena jäi võimalus tööle edasi jääda. Uude

nõukogusse valiti H. Falkenbach, R. Sakk ja V. Laadon.

Goldfieldsi tööliskonnas tekitab paksu verd umbkeelne inglase-tööjuht Bowser, kellest töölistel ei saa sageli aru, kuna nimet. härra pole seni võtnud vaevaks õppida eesti keelt, siis oleks tal aeg puistata eesti tolm jalgelt või võtku vabrikuvallitsus talle alaline tõlk kaasa. On tulnud ette juhuseid, kus töölisele on vallandatud segaduste tõttu, mis tekkinud keelelistest arusaamatustest ja kus töölistel pole sugugi süüdi, sest inglise keelt valitsevaid tööliseid on meil vähe.

SINDI TEKSTIILKÄITISTE TÖÖLIS-NÕUKOGU

korraldas 15. jaanuaril üldkoguk koosoleku, millest ligi 300 töölise võtsid osa. Koosoleku tulipunktiks oli vanaduse- ja töövõimetuse vastu kindlustamise küsimus, millest refereeris Keskliidu org. J. Mihkelson. Ettekandele järgneval läbirääkimistel selgus, et Sindi vabriku poolt antav vabatahtlik pension on kuivanud kokku paarile kroonile kuus, samuti on piiratud naturaaltasuna antud soodustusi vanadele töölistele.

Koosolek tunnustas vanaduse- ja töövõimetuse vastu kindlustamise seaduse kiire korras maksmapaneku hädavajalikuks ja kohustati tööliskoguk esitama vastavad märkikirja.

Sindi tööliskond pidas seni vabrikuvallitsusega visa võitlust oma haigekassa pärast. Lõpuks saavutati iseseisev haigekassa.

TALLINNA ÄRI-, KONT.- JA KOOPERATIIVTEENIJATE

Ametiühingu õpiring on tegutsenud seni võrdlemisi aktiivselt. Igal nädalal on peetud järjekindlalt koosolekuid mitmete huvitavate küsimuste käsitamiseks, nagu tööstuse arengust — alustaja majandusteadlane Renning. Ametiühingulise liikumise ajaloost meil ja välismail — alustajad L. Metslang ja J. Mihkelson, töövahendusest — alustajad L. Metslang ja Renning ning massipsühholoogiast — alustajaks J. Mihkelson.

Jääb ainult soovida, et sellaselt aktiivselt tegutsejaid ringe asutataks kõikide ametiühingute juure. Õpiringid on parimad liikmete ametiühingulise teadmise kasvatamise vahendid.

Maatöörahma elu.

TÖÖLUDU METSATÖÖDEL.

Riigimetsatööstuse ja metsaärimeeste korraldusel on praegu käimas mitmel pool metsaraiumise tööd.

Üleriikliku Maatöörahma ühisuse juhatusel on kohalikkude metsatöölise poolt saadetud mitmetest kohtadest ülevaadeid tööolude kohta. Tööolud on eranditult igal pool ebasoodsad. Pika tööpäeva juures, mis kestab hommiku pimedast õhtu pimedani, on teenistus mehe kohta päevas keskmiselt üks

kroon ja pisut enam. Palgaramatuid ei ole töölistele neis kohtades välja antud ega ole viimaseid arvatud ka haigekassade alla, kuigi seda seadus kohustab. Korteriolud on eriti halvad väljastpoolt tulnud töölistele. Mõnel pool ei võeta metsatöödele kohalikke maatööliseid, kuna tööle pääs on võimaldatud ainult linna tööborsidel registreeritud töötut. Tartu ümbruskonna valdade osa maatööliseid on ennast sisse registreerinud Tartu linnas, et seeläbi tööborsil registreeritult pää-

seada oma valla piirkonnas korraldatavatele metsatöödele. Kus küll kohalikke inimesi tööle võetakse, seal on jällegi praakerite silmis eesõigustatud seisukorras taluperemehed ja nende pojad, kuna oma palgatööst elavad kehvad maatöölised tihti tööle ei pääse või peavad leppima vesiste ja ebasoodsate metsatükkidega. Tööle võtmise kord on leib kohalikkude metsaärimeeste ja praakerite soovidest.

Siin ei ole tegelikult elus mingit ühtlast ja kindlaks määratud korda. Tartumaal Saare metskonnas näiteks nõutakse maatöolistelt tööle pääsemiseks vastavaid vallavalitsuse tunnustusi, kuna aga taluperemehi, kes müüsid sügisel riigile rukist ja nisu, on võetud tööle ilma igasuguste tunnustusteta.

Ka raudteematerjali valmistootamine riigimetsatööstusele kuuluvates tööstustes jätab tööliste palju soovida. Näiteks Valgemaal Karula metskonnas raudteematerjali ümbertöötamine ei toimu mitte metsas kohapeal, nagu see oleks loomulik, vaid materjal veetakse saeveskitesse ümbertöötamisele, kus võimaldatakse tööd saeveski omanikkudele. Kohalikud töölisel — „liiprimehed“ peavad jääma ilma tööta, kes oleks selle töö teinud käsitsi märksa odavamalt, kui see sünnib saeveskites, kus mehaaniline töö vajab vähem töökäsi.

Veotööde juures on jällegi tihti peale paremas olukorras rukkimüüjad taluperemehed, kuna ühe hobuse pidajad väikemaapidajad, kes talvel hädasti vajavad kõrvaltöid, on sunnitud jääma tahaplaanile. Üldiselt metsatööde juures on veoauto hobust välja surumas.

Metsatöölised, kui ka kõik teised maatöölised ja väikemaapidajad astugu kohapeal maatööraha ametiühingutesse, et ühisel jõul nende kaudu kaitsta oma majanduslikku ja õiguslikku olukorda. Maatööraha ametiühinguteks on Üleriikliku Maatööraha Ühisuse osakonnad kohtadel.

KRAAVIMEESTE PALK.

Möödunud aasta jõululaupäeval kolm õppinud kraavitöölise pöörasid telefoni teel tööasjus Lääne Maavalitsuse esimehe poole, kes neile teatas, et Läänemaal Jõgisoo valllas, Kõveroja magistraalkraavi töödele on tarvis töölisi, kus töö on juba käimas. Kantmeetri hinnaks keskmiselt on 27 senti, maapinnaks turvas ja liiv.

28. detsembril läksid mehed sinna. Tööandjaid kohapeal ei olnud. Tehnik Isotamm ja kümnik kohusetäitja Mäekuuks olid ära

sõitnud. Teiste tööliste käest nad kuulsid, et kantmeetri hind on madalam kui teatud ja maapinnaks on savi, juurikatega läbikasvanud ja külmanud umbes 40—50 sentimeetri sügavuseni — seega osalt põhjani. Tööle saadi asuda alles 2. jaanuaril. Mehed tegid tööd seal kuni 9. jaanuarini 7 päeva. Teenistuse ulatuse ja töötasu normide asjus tööde juhataja Isotamm andis neile välja kirjaliku tõenduse, millest on näha, et õppinud kraavitöölised suutsid teenida 7 päeva jooksul Kr. 1.54—3.52. Seega keskmiselt päevas 27—50 senti. Loomulikult tuli selleks teha kõvasti tööd. Osa mehi selle tasuga ei leppinud ja tulid Tallinna seda asja ametasutistes selgitama ning paremat tööd otsima.

AVINURME TÖÖLISED

on koondunud Üleriikliku Maatööraha Ühisuse Avinurme osakonna ümber. Osakonna tegevus on senini olnud suunatud peamiselt kohalikkudele käsitöölisele ja väikemaapidajatele metsamaterjali muretsemisele, mis on andnud ka osalt rahuldavaid tulemusi. Avinurme on üle riigi tuntud käsi- ja puutööstuse raioonina, kus mitmed kümned perekonnad leiavad tööd puunõude ja anumate valmistamise alal. Avinurme käsitöölise olukorra parandamiseks on tungivalt vajaline, et alandatakse tarbepuude toormaterjali hindu.

Ü. M. Ü. kohaliku osakonna tegevus läheb tõusuteed, praegu on sellel 68 liiget.

KEHTNA MÖISATÖÖLISTE ELU.

Kehtna riigimõisa tööliste palku on viimastel aastatel tunduvalt kärbitud, nii nagu see on toimunud ka mujal. Möödunud aasta kehvadel käisid Kehtna, Kuusliku ja Särevere riigimõisade tööliste esindajad Riigivanema ja Põlvtöoministri juures oma rasket olukorda selgitamas, kusjuures ka viimased lubasid ette võtta korraldusi tööliste olukorra parandamiseks. Eeskätt lubati anda mõisatöölisele tööriistad mõisa poolt ja parandada haiguste puhul arstiabi andmise korraldust. Tegelikult aga kohapeal ei ole kummassegi asjaolusse tulnud mingisugust muudatust või parandust.

Kohalike mõisavalitseja on tööliste vaenuline, eriti nendele, kes on kord sattunud valitsejahaarja viha alla. Samuti püüab valitseja töölisi ilma põhjusega teenistusest vallandada ja sunnib minema tööle oma vihaaluste tööliste naisi palgalepingu tingimuste vastaselt, kusjuures ometi uusi naistöölisi tööle ei võeta.

SISU: 1) Tööliste elutase paranegu. 2) Riik ja majandus. 3) Kuidas parandada rahva elujärge? 4) Ametiühingute taktikast. 5) 1905—1935. 6) 1905. a. mälestusi — *K. Kitiann*. 7) Puhkeaja seadus. 8) Palgatilide vaherkohus. 9) Seisukohti vaherkohu küsimuses. 10) Ringvaade. 11) Maatööraha elu.

Tegev ja vastutav toimetaja *L. Metslang*.

Väljaandja *E. Töölisühingute Keskkliit*. Ilmub kord kuus. Tellimishind: aastas 60 senti, 6 kuud 30 senti, üksiknumber 5 senti. Toimetus ja talitus: Tallinn, V. Pärnu 31--4, tel. 460-52.

Ilmunud 24. jaanuaril 1935. a.

Tallinna Eesti Kirjastus-Ühisuse trükikoda, Pikk t. 2. 1935